

Burgemeesters in Coronatijd: in contact met inwoners

*Sabine van Zuydam, Universiteit Twente & Necker van Naem
Bas Verkooijen, Necker van Naem*

“Ik leef mee met deze meneer en zijn familie. We werken er met man en macht aan om deze besmetting in de kiem te kunnen smoren”, aldus burgemeester Hanne van Aart, op de dag dat de eerste bevestigde coronapatiënt van Nederland in haar gemeente (Loon op Zand) werd vastgesteld.

In de coronacrisis is een bijzondere rol weggelegd voor onze burgemeesters. Zij coördineren bijvoorbeeld het invoeren van maatregelen en het handhaven van de openbare orde, maar ook richting de samenleving wordt veel van de burgemeesters gevraagd. Niet zelden heeft een crisissituatie naast een veiligheid- en handhavingscomponent, ook een sociale component. In het te woord staan van de slachtoffers en hun families, maar ook om duiding te geven aan wat er aan de hand is en een perspectief te schetsen.

Betekenis geven aan en het duiden van wat er aan de hand is (“sensemaking”), is een belangrijke taak voor leiders in een crisissituatie.¹ Het gaat dan om vragen als: ‘wat is dit voor crisis en wat is dus gepast handelen?’ Door de aard van de crisis te duiden, wordt ook duidelijk wat we eraan kunnen doen. We zien dit terug in hoe massaal gekeken wordt naar de toespraken en persconferenties van premier Rutte en andere ministers.

Duiding van en rolneming door burgemeesters in de coronacrisis

Op lokaal niveau speelt de burgemeester de meest vooraanstaande rol, maar hoe pakken zij die rol op? Hoe duiden de burgemeesters de crisis? Welke boodschap brengen ze en op welke manier? Welke rol nemen zij daarbij zelf in en hoe verhoudt dat zich tot andere ambtsdragers in de gemeente (zoals raadsleden en wethouders)?

Sinds eind februari 2020 bij de eerste patiënt in Nederland corona werd vastgesteld, hebben burgemeesters op uiteenlopende manieren geprobeerd om inwoners van hun gemeenten toe te spreken. Van een brief aan alle inwoners of speciaal aan kinderen, tot filmpjes op sociale media. Van een oproep om vooral thuis te blijven of een waarschuwing aan wie de regels overtreedt, tot het bedanken van zorgverleners en anderen in vitale beroepen.

In dit onderzoek staat daarom centraal wat we kunnen leren van hoe burgemeesters de afgelopen tijd richting inwoners hebben gecommuniceerd. Het gaat zowel om de duiding die zij aan de aard van de coronacrisis geven en hoe die zich ontwikkelde, als om de accenten die burgemeesters in hun eigen rolneming leggen.

¹ Boin, A. & Renaud, C. (2013). Across government levels: Challenges and requirements for crisis leadership. *Journal of Leadership Studies*, 7(3), pp. 41-46.

Onderzoeksaanpak

We willen een breed beeld van verkrijgen en daarom hebben we willekeurig 185 van de 355 burgemeesters in Nederland geselecteerd.² We richten ons op de periode tussen de eerste bevestigde coronapatiënt in Nederland (27 februari) tot en met de eerste versoepelingen van de coronamaatregelen (28 april).

We verzamelen alle boodschappen van burgemeesters die zij via de website van hun gemeente of via sociale media – Twitter en Facebook - publiceerden. Denk aan brieven, blogs en video's. Het verzamelde materiaal analyseren we door middel van tekstanalyse. We coderen de boodschap van de burgemeester, bijvoorbeeld de onderwerpen die aan bod komen, de toon van de tekst, de aard van de coronacrisis en de rolinvulling van de burgemeester. Bovendien gaan we op zoek naar patronen in de metagegevens van de boodschappen, namelijk: het aantal burgemeesters dat via openbare bronnen heeft gecommuniceerd, via welk medium, hoe vaak, op welk moment en in het geval van video's in welke setting het is opgenomen. Op basis daarvan kunnen we inzicht geven in de duiding die burgemeesters aan de crisis geven en hoe zij zichzelf daarbij presenteren.

Over de onderzoekers

Dr. Sabine van Zuydam is bestuurskundige en werkzaam als onderzoeker bij de Universiteit Twente en Necker van Naem. Haar onderzoek richt zich voornamelijk op politieke ambtsdragers en hun geloofwaardigheid. Zo onderzocht zij het burgemeestersambt en werkte ze mee aan 'Majesteitelijk & magistratelijk: De Nederlandse burgemeester en de staat van het ambt' (2014). Daarnaast schreef zij het essay 'Hoe een bestuurder de beste bestuurder wordt' (2017) en werkt ze mee aan het ontwikkelen van een Basismonitor Politieke Ambtsdragers. Sabine ondersteunde afgelopen twee jaar meer dan 25 vertrouwenscommissies bij de selectieprocedure tot (her)benoeming van burgemeesters. Daarnaast actualiseert ze momenteel in opdracht van het ministerie van BZK de *Handreiking burgemeesters: Benoeming, herbenoeming, klankbordgesprekken en afscheid*.

Bas Verkooijen MSc is politicoloog en werkt als adviseur en onderzoeker bij Necker van Naem. Hij volgt alle ontwikkelingen in burgemeestersland op de voet. Daarnaast was Bas bij meerdere coachings- en integriteitstrajecten voor bestuurders betrokken en analyseerde hij – mede aan de hand van kwalitatieve en kwantitatieve data – cultuurtrajecten in verschillende gemeenteraden. Eerder deed hij onderzoek naar het taalgebruik van Amerikaanse presidenten in hun toespraken over het buitenlands beleid van de VS.

² Uitgaande van een foutenmarge van 5% en een betrouwbaarheidsinterval van 95%, zouden we met deze selectie de patronen en variatie in het reageren op de coronacrisis in beeld moeten krijgen.